

РОЛЬ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

МАКЕЄВА Олена Миколаївна,
старший викладач Юридичного інституту
Національного авіаційного університету

РОЩУК Марія Василівна,
студентка Юридичного інституту
Національного авіаційного університету

В умовах становлення України як суверенної, незалежної, правової і соціальної держави особливо важливого значення набуває виховання правової культури та підвищення правової свідомості кожної людини як члена суспільства, з рівнем яких безпосередньо пов'язана ефективність докорінних перетворень у нашій країні [1, с. 7]. Правова освіта громадян має здійснюватися в органічному поєднанні з конкретними кроками, щоб кожна людина усвідомила свій нерозривний зв'язок з іншими членами суспільства, відчула відповідальність перед державою, громадянином якої вона є.

Саме тому важливу роль у цьому процесі на сьогоднішньому етапі розвитку суспільства відіграють громадські організації, діяльність яких впливає на формування суспільної та правової свідомості населення. Проблема наукового дослідження процесів взаємодії недержавних громадських організацій на формування активної громадянської позиції та правової культури громадян наразі є актуальною.

Варто зазначити, що дослідження правової культури суспільства як важливого елементу правової системи суспільства здійснювали вчені-правознавці, зокрема: С. С. Алексеєв, В. Д. Бабкін, О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко, І. В. Осика, Є. В. Назаренко, М. І. Матузов, В. М. Селіванов, Ю. С. Шемшученко, В. Д. Шишкін та інші. Проблема ролі громадських організацій у формуванні правової культури суспільства є ще недостатньо розробленою.

У відповідності до Указу Президента України № 212/2012 «Про Стратегію державної політики сприяння розвитку грома-

дянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації» наголошується про сприяння благодійній, волонтерській діяльності, іншим формам громадської активності та громадянської культури [2, с. 7]. Серед стратегічних пріоритетів державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні є: дотримання європейських стандартів забезпечення та захисту прав і свобод людини, зокрема, створення умов для різноманітних суспільних інтересів, у тому числі економічних, екологічних, соціальних, культурних, релігійних, територіальних тощо, і форм їх вираження (громадські ініціативи, суспільні рухи, асоціації, об'єднання) [2].

Громадські організації – це політико-соціальний інститут в державі, який здійснює одну із важливих функцій – формування правової культури особистості. Адже особистість – не є вродженою, вона виникає в результаті культурно-історичного розвитку, тому, «особистість» – поняття історичне, тому формувати її ніколи не пізно, а громадські організації, залучаючи всіх членів суспільства до своєї діяльності, є тією рушійною силою, яка виконує це завдання.

Сьогодні особливо важливим є питання ефективності функціонування громадських організацій. За даними опитування Центру Разумкова, громадяни України вважають, що неурядові організації або зовсім не діють, або діють неефективно. Лише 10% опитаних заявили, що безпосередньо стикалися з діяльністю громадських організацій (зверталися до них за допомогою, одержували консультації, брали участь у заходах, які вони проводили і інше) і цим сприяли підвищенню правової культури всіх членів суспільства.

Недержавні організації в Україні мають дуже коротку історію, фактично вони почали зароджуватися на початку 1987 року (якщо не брати до уваги період до остаточного встановлення тоталітаризму в 1929 р.). Слід зазначити, що в колишньому СРСР також були громадські організації політичного характеру (Комітет захисту миру), за інтересами: спортивні, аматорські, мисливські тощо; однак їх створювала держава, вони були цілком підвладні державі [5, с. 136].

З липня 2003 року в Україні діяв проект «Розвиток громадянського суспільства в Києві та обраних регіонах України». Регіонами були обрані Рівне, Херсон і Суми. До 2007 року було

налагоджено реалізацію Проекту на національному та регіональному рівнях. Створено Центри соціального партнерства в Рівному, Херсоні та Сумах. Головна мета діяльності таких центрів – це вирішення місцевих програм у соціальній сфері. Завдання Проекту полягало в тому, щоб підвищити потенціал соціально орієнтованих недержавних організацій і зміцнити їх так, щоб вони могли виступати в ролі чинників соціальних змін у своїх громадах.

Будучи обмеженими рамками Закону України «Про об'єднання громадян», громадські організації створюються для задоволення та захисту законних спільних інтересів [3]. Сьогодні в Україні створено та зареєстровано 3253 громадські організації. Найбільш поширеними їх різновидами є фізкультурно-спортивні (18%), професійного спрямування (15%), молодіжні (11%), культурно-просвітницькі (7%), правозахисні організації (5%). Але незважаючи на їх різноманітність, вони виконують одне із своїх завдань – підвищення правової культури суспільства.

Незалежно від способу класифікації громадська організація репрезентує певні інтереси, де важливе місце займають правозахисні організації, було б добрим, щоб в Україні на правовому рівні було визнано особливу роль правозахисних організацій, необхідно, закріпити їх правовий статус. Одним із головних завдань, як і раніше, залишається захист громадян, права яких порушені, громадське розслідування таких фактів, збирання та розповсюдження інформації про них. Цим займаються регіональні відділення Української секції Міжнародного товариства прав людини, багато регіональних правозахисних організацій Києва, Харкова, Львова, Одеси, Дніпропетровська, Донецька, Запоріжжя, Сімферополя, Севастополя, Маріуполя та інших міст України, регіональні відділення Всеукраїнського комітету захисту прав людини.

Найголовнішим завданням правозахисних недержавних організацій є виховання громадянської самосвідомості, поваги до права й підвищення інформованості громадян про права людини. Патерналістського менталітету, властивого нашим людям, коли вірять не в силу закону, а в сакральну особу (царя, Генерального секретаря ЦК КПРС, президента тощо), яка вирішить усі проблеми, необхідно позбуватися. Необхідно також здолати диновижну неусвідомленість громадян, держав-

них службовців, депутатів та пересічних громадян у галузі прав людини і, насамперед, тих, хто має відношення до права. На жаль, держава цим практично не займається, і визнаючи громадських організацій намагається заповнити цю прогалину. Серед них – регіональні осередки української асоціації «Міжнародна амністія», Українсько-Американське Бюро захисту прав людини, Український центр прав людини, Українська секція Міжнародного товариства прав людини, Харківська правозахисна група та інші організації [4, с. 45].

Громадські організації слугують третім сектором впливу на суспільство, підвищуючи його правову культуру. Активно функціонуючи, громадські організації перетворюють пасивних членів суспільства на активних діячів і творців власного життя й майбутнього своєї країни, що відбувається за допомогою засвоєння і підтвердження соціальних та правових норм у практичному житті.

Згідно законів України, громадяни мають право брати активну участь в суспільному житті, проявляти себе, захищати права і свободи. Участь у громадських організаціях є гарним кроком для того, щоб кожен член суспільства зрозумів модель функціонування суспільства, віднайшов своє місце в ньому та виявив про себе. А разом з тим активна залученість до громадського сектору сприяє розвитку демократизації суспільства. Роль громадського сектору полягає у тому, щоб прокласти міст через прірву між бажанням людей брати участь в громадському житті, щоб висловити свої думки, прислухатися до поглядів інших, підвищити власну правову культуру.

Актуальним питанням щодо функціонування громадських організацій є нестача ресурсів, пов'язана також з відсутністю попиту на діяльність неурядових організацій. Громадяни України майже не знають про роль, функції та можливості неурядових організацій. Крім незнання українці практично не беруть участі в діяльності неурядових організацій. До активної громадської участі в Україні, за даними опитування, залучено 4,7% громадян, а не залучено 82,6% опитаних. Стосовно членства, то 69,3% заявили, що вони не належать до жодних організацій, 21,2% є членами профспілок, 3,6% – партій, 3% – клубів за інтересами [5, с. 96].

Сьогодні існує багато громадських організацій, але також великий відсоток із них є формальними. На даному етапі роз-

витку держави в Україні найбільш активними і прогресивними є «Студентська платформа» та «Демократична спілка студентів», метою діяльності яких є здійснення діяльності, спрямованої на захист прав і законних інтересів молоді та студентства, сприяння розвитку їх наукового, творчого, політичного, організаційного потенціалу, задоволення та захист законних інтересів своїх членів. Серед завдань іншої всеукраїнської громадської організації – «Громадська Рада освітян і науковців України» – передбачено сприяння соціальному, правовому захисту освітян, науковців, учнів, студентів, аспірантів, оновленого змісту, зростання якості освіти, впровадження в навчально-виховний процес ефективних методів, вітчизняного і зарубіжного інноваційного досвіду. А тоді, коли громадські організації будуть здійснювати покладені на них завдання і їх діяльність буде спрямована на досягнення їх головної мети, то пріоритетне завдання – формування правової культури в суспільстві буде виконане [6, с. 96].

Отже, аналізуючи темпи щорічного зростання кількості зареєстрованих громадських організацій, можна сказати, що «третій сектор» успішно розвивається. Існує твердження: які люди – така культура, яка культура – така держава, яка держава – таке життя. Сьогодні складається враження, що держава зацікавлена у підвищенні рівня обізнаності населення в змісті процесів, які відбуваються у суспільстві, тому очікувати від неї дій, покликаних сприяти розвитку культури, свідомості, правосвідомості громадян, мабуть, таки варто. Але також лишається надія на громадські організації та їх активних членів, які вплинуть на рівень правової культури та загальної культури. Але варто сказати, що активність громадських організацій і їх вплив на свідомість людей в Україні знаходиться в динамічному розвитку. За роки незалежності склалась мережа громадських інститутів, завдяки яким суспільне життя набуло певних рис громадянського суспільства, тому сьогодні потрібні радикальні зрушення в системі цінностей, характері стосунків між державою і громадянином. Потрібні зусилля як широкого загалу, так і національної еліти, спрямовані на зміцнення інститутів і формування культури громадянського суспільства.

Список використаної джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р/ № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996 – № 30. – Ст. 141.
2. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації: Указ Президента України від 24 березня 2012 р. № 212/2012. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/212/2012>
3. Про об'єднання громадян: Закон України від 16. 06. 1992 р. 2460-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 34. – Ст. 504.
4. Громадські організації: їх роль в суспільно-політичному житті України: Довідково-статистичний матеріал / Інститут національних відносин і політології НАН України; Національний аграрний ун-т. – К., 1997. – 49 с.
5. Хуснутдінов О. Я. Громадський рух як чинник формування громадянського суспільства в Україні: дис... канд. наук з держ. упр. спец. 25. 00. 01 «Теорія та історія державного управління» / О. Я. Хуснутдінов. – К., 2003. – 250 с.
6. Саміло Г. Громадські організації як складова частина політичної системи демократичної держави / Г. Саміло // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 4. – с. 95–97.

ПРОБЛЕМИ ПРОЦЕСУ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В ПРОЕКЦІЇ ФІЛОСОФСЬКО-ПРИРОДНИЧИХ УЯВЛЕНЬ АНАКСІМАНДРА МІЛЕТСЬКОГО

МЕЛЕНКО Сергій Гаврилович,
к. ю. н., доцент кафедри теорії та історії
держави і права Чернівецького національного
університету ім. Ю. Федьковича

Наступним після Фалеса Мілетського представником Мілетської філософської школи був його учень Анаксимандр із Мілета (біля 610–546 рр. до н. е.). Мислитель є одним із перших в історії, хто висловив припущення, що земля – це не острів, що